

Voor alle genoemde documenten en aanvullende informatie zie
www.netwerkpalliatievezorg.info
Postbus 3274 - 5203 DG 's-Hertogenbosch
tel: 06 45487735 - email: info@netwerkpalliatievezorg.info

Dit project is mede mogelijk gemaakt door subsidie van IKNL

1 Regionale samenwerkingsafspraken palliatieve sedatie regio 's-Hertogenbosch - Bommelerwaard

Deze regionale samenwerkingsafspraken gelden voor alle medewerkers van: Jeroen Bosch Ziekenhuis, huisartsen, thuiszorg, verpleeg- en verzorgingshuizen binnen de regio 's-Hertogenbosch - Bommelerwaard.

2 Patiënt in de laatste levensfase

Anticipeer op te verwachten symptomen die refractair kunnen worden. Ga vroegtijdig in gesprek met de patiënt en diens naasten over het verloop en wensen in de terminale fase. Maak het verschil duidelijk tussen euthanasie en palliatieve sedatie. De KNMG biedt artsen houvast met de handreiking 'tijdig spreken over het levenseinde' (2012).

Maak gebruik van de patiënten informatiefolder Palliatieve Sedatie en de stervensfase, verkrijgbaar bij het IKNL via **tel: 088-2346000** of info@IKNL.nl

Definitie

Palliatieve sedatie is het opzettelijk verlagen van het bewustzijn van een patiënt in de laatste levensfase. Doel is het lijden te verlichten. Het bewustzijn verlagen is een middel om dat te bereiken. Het is van groot belang dat de palliatieve sedatie op de juiste indicatie, proportioneel en adequaat wordt toegepast. Niet de mate van bewustzijnsverlaging, maar de mate van symptoomcontrole bepaalt de dosering, de combinatie en de duur van de inzet van de medicamenten.

3 Consultatie door transmuraal palliatief advies team

Ter ondersteuning van de besluitvorming over palliatieve sedatie kan de hoofdbehandelaar gebruik maken van het transmuraal palliatief advies team. Dit team geeft telefonische ondersteuning en eventueel bedside consult aan artsen en verpleegkundigen/verzorgenden bij specifieke, patiëntgebonden vragen over palliatieve zorg. Het team wordt gevormd door een groep consultants met specifieke deskundigheid en ervaring op het gebied van palliatieve zorgverlening. Het team is dagelijks bereikbaar van 08.00 - 17.00 uur, via **06-23485368**, intern JBZ: 1772

4 Besluitvorming behandeling

In een situatie waarin sedatie wordt overwogen, moet worden nagegaan of aan alle criteria is voldaan. De behandelaar maakt gebruik van de **IKNL** richtlijn Palliatieve sedatie (www.pallialine.nl) en/of de **KNMG** richtlijn Palliatieve sedatie (www.knmg.artsennet.nl) en/of de richtlijn van de **eigen organisatie**.

5 Start palliatieve sedatie

De refractaire symptomen en de levensverwachting (<2 weken) vormen de basis voor het moment waarop de palliatieve sedatie wordt gestart. Het besluit te starten met palliatieve sedatie mag alleen genomen worden door een arts. Indicatie, argumentatie en besluitvorming over palliatieve sedatie gebeurt in consensus met behandelend team, gevolgd door duidelijke afspraken over de uitvoering, start(tijd) en evaluatiemomenten van de sedatie.

Aandacht, ondersteuning en begeleiding van patiënt en naasten en het geven van informatie en (herhaalde) uitleg is essentieel voor een goed beloop van de

palliatieve sedatie en uiteindelijk een goed afscheid. Ter ondersteuning/consultatie kan gebruik gemaakt worden van onderstaande functies:

• Specialistisch verpleegkundige teams

(dagelijks 24 uur bereikbaar)

De teams bestaan uit verpleegkundigen die kennis en ervaring hebben bij het toedienen van medicatie en/of voeding via een infuuspomp en of andere verpleegtechnische handelingen o.a. op het gebied van de palliatieve zorg.

Zie regiokaartje voor betreffende organisatie. Kaartje is te vinden via de App PalliArts of via de website: www.netwerkpalliatievezorg.info

• Dienstapotheek 's-Hertogenbosch e.o.

Voor spoedgevallen buiten de openingstijden van de eigen apotheek kan men terecht bij de dienstapotheek 's-Hertogenbosch e.o.

Deze is gevestigd in de hal van het Jeroen Bosch Ziekenhuis, Henri Dunantstraat 1, 5223 GZ te 's-Hertogenbosch, **tel: 073 - 553 59 99** www.jeroenboschapotheek.nl

• Huisartsenpost 's-Hertogenbosch-Oss-Veghel (HAP) tel: 0900 - 88 60

Voor dringende medische hulp gedurende de avond-, nacht- en weekend- uren. <http://huisartsenpostenoostbrabant.nl>

6 Aandachtspunten palliatieve sedatie

Er is een regionale richtlijn palliatieve sedatie. De richtlijn is te downloaden via de site van het netwerk. Het ontwikkelde format dient vertaald te worden voor de eigen organisatie, dit is binnen veel organisaties al gebeurd. De organisatie specifieke richtlijn palliatieve sedatie is op te vragen via de eigen organisatie!

7 Reflectie na overlijden

Na het overlijden is zorg voor naasten en (ver)zorgenden gewenst.

- Naasten: aandacht, ondersteuning en begeleiding, maar ook, informatie en (herhaalde) uitleg aan naasten zijn essentieel voor een goed beloop van de palliatieve sedatie en uiteindelijk een goed afscheid.
- Zorg voor (ver)zorgenden vraagt om goede communicatie, reflectie en begeleiding van hulpverleners onderling. Gezamenlijke aandacht op het gehele proces werkt signalerend, verhelderend en kwaliteitsverhogend.